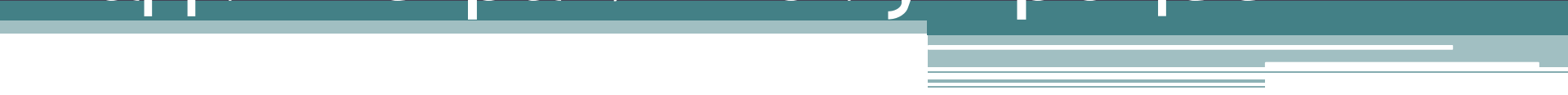

Процесуальні строки в адміністративному процесі

Процесуальний строк - це визначений проміжок часу, протягом якого повинні бути вчиненні певні процесуальні дії в адміністративному суді (окрім звернення до адміністративного суду з позовною заявою).

За способом обчислення є такі процесуальні строки:

- 1) ті, що обчислюються роками;
- 2) ті, що обчислюються місяцями;
- 3) ті, що обчислюються днями;
- 4) ті, що обчислюються вказівкою на подію, яка повинна неминуче настати.

На сьогодні КАСУ не встановлює процесуальних строків, які б обчислювалися роками. Роками визначені лише строк звернення до адміністративного суду з адміністративним позовом і строк пред'явлення виконавчого листа для виконання (один рік і три роки відповідно), які не вважаються процесуальними строками.

Місяцями обчислюються, наприклад, строки розгляду адміністративної справи в суді першої інстанції (два місяці), касаційного оскарження (один місяць), оскарження за винятковими обставинами (один місяць), звернення із заявою про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами.

Але найчастіше строки визначаються днями.

Строки можуть бути пов'язані з настанням певної події.

Наприклад, суд має право зупинити провадження у справі у разі призначення експертизи - до одержання її результатів (подія); у разі відмови у задоволенні адміністративного позову вжиті заходи забезпечення адміністративного позову зберігаються до набрання постановою законної сили (подія).

Але у переважній більшості випадків строки, що пов'язані з певною подією, комбінуються із їх обчисленням роками, місяцями, днями. Тоді певна подія слугує початком або закінченням відповідного строку.

Наприклад, заява про апеляційне оскарження ухвали подається протягом п'яти днів (час у днях) з дня проголошення ухвали (подія); або повістка повинна бути вручена не пізніше як за сім днів (час у днях) до судового засідання (подія).

До строків, що пов'язані з настанням певної події, можна віднести також строки, які в КАСУ визначені словами "невідкладно", "негайно".

На перший погляд, це синоніми, але в КАСУ вони мають дещо відмінне навантаження.

Негайно означає так швидко, наскільки це можливо без шкоди для більш нагальних питань.

Невідкладно (відразу, не відкладаючи, без зволікання) - більш жорсткий строк, оскільки не допускає можливості допущення бездіяльності чи вчинення будь-яких інших дій після події, за якою необхідно невідкладно вчинити певну дію.

Самостійними видами строків можна розглядати строки, визначені оцінними поняттями, - розумний строк, достатній строк.

Наприклад, справу має бути розглянуто і вирішено протягом розумного строку (частина перша статті 122); повістка у справах, для яких встановлено скорочені строки розгляду, має бути вручена у строк, достатній для прибуття до суду (частина третя статті 35 КАСУ).

Інколи суду надано можливість конкретизувати такі строки своєю ухвалою: *наприклад, залишаючи позовну заяву без руху, суд встановлює конкретний строк, який буде достатнім для виправлення недоліків (частина перша статті 108 КАСУ).*

Для кожної конкретної ситуації ці строки є індивідуальними, але в жодному випадку їх не можна ототожнювати із необмеженими строками, які суд визначає свавільно. Тут належить керуватися принципом розумності і здоровим глуздом.

Залежно від суб'єкта, що встановлює строки, у КАСУ розрізняються процесуальні строки:

1) встановлені законом (поділяються на ті, що встановлені для суду і ті, що встановлені для учасників адміністративного процесу);

2) встановлені судом;

3) комбінований.

Наприклад:

1) поновлені строки розгляду і вирішення справи (частина перша статті 122, частина сьома статті 171, частина одинадцята статті 172 та ін.), строки для вирішення судом різноманітних процесуальних питань - щодо відкриття провадження (частина третя статті 107), забезпечення доказів (частини третя і четверта статті 75), забезпечення адміністративного позову (частини перша - третя статті 118) тощо, строки для оскарження судових рішень (частина п'ята статті 177, статті 186, 212, 238 КАСУ) та ін.

2) суд може встановити строк сплати судового збору у разі його відстрочення або розстрочення (частина перша статті 88), строк для усунення недоліків позовної заяви (частина перша статті 108), строк для подання заперечень проти позову (пункт 5 частини четвертої статті 107 КАСУ) тощо.

3) частиною третьою статті 160 КАСУ передбачено можливість відкладення у виняткових випадках оформлення постанови у повному обсязі на строк не більше п'яти днів. І в межах цього строку суд на підставі частини четвертої статті 167 КАСУ повинен встановити для осіб, які брали участь у справі, конкретний час, з якого вони можуть ознайомитися з повною постановою суду.

Пропущений з поважних причин процесуальний строк, установлений законом, суд поновлює своєю ухвалою, а процесуальний строк, встановлений судом, - продовжує. Строки, адресовані суду, поновлювати не потрібно.

Для того, щоб суд розглянув питання про поновлення пропущеного строку, особа, яка його пропустила, повинна подати заяву із клопотанням поновити чи продовжити строк, яке належить обґрунтувати поважністю причин пропущення строку (зазвичай це обставини, що не залежали від волі такої особи) та навести відповідні докази. Таку заяву у переважній більшості випадків потрібно подавати одночасно із вчиненням відповідної процесуальної дії - наприклад, із поданням апеляційної чи касаційної скарги, якщо строк для їх подання закінчився.

Питання про поновлення чи продовження процесуального строку суд розглядає і вирішує у судовому засіданні з повідомленням осіб, які беруть участь у справі. Це може відбутися у судовому засіданні під час судового розгляду справи, у судовому засіданні за заявою про вчинення певної процесуальної дії, або у спеціальному судовому засіданні для вирішення цього питання. Неприбуття у судові засідання осіб, які беруть участь у справі, не перешкоджає розглядові цього питання, якщо вони були належним чином повідомлені про дату, час та місце судового засідання відповідно до вимог глави 3 цього розділу.

Однак КАСУ встановлює також і винятки з цих правил. *Наприклад, питання про поновлення строку на звернення зі скаргою за винятковими обставинами Верховний Суд України вирішує одночасно із питанням про допуск скарги, а отже, без виклику та повідомлення осіб, які беруть участь у справі (частина перша статті 240 КАСУ).*

Строки апеляційного оскарження у справах, пов'язаних з виборчим процесом та процесом референдуму, поновленню взагалі не підлягають незалежно від поважності причин пропущення строку (частина п'ята статті 179 КАСУ).

Зазвичай негативні наслідки пропущення процесуальних строків визначено в КАСУ у статтях, які визначають відповідні процесуальні дії і строки їх учинення.

Наприклад, у разі неоплати позивачем судових витрат у встановлений судом строк позовну заяву може бути залишено без розгляду (частина друга статті 88), а разі неусунення недоліків позовної заяви у строк, визначений судом, суд повертає позовну заяву, яку було залишено без руху (пункт 1 частини третьої статті 108), у разі пропущення строків на апеляційне чи касаційне оскарження суд може повернути апеляційну чи касаційну скаргу або залишити їх без розгляду (див. частину шосту статті 186, частину третю статті 212, частину третю статті 214 і коментарі до ст. ст. 186, 212, 214). Неподання витребуваних судом доказів у визначений строк може мати наслідком застосування такого заходу процесуального примусу як тимчасове вилучення доказу для дослідження його судом (статті 271 КАСУ).

У випадках, якщо КАСУ прямо не визначає наслідків пропущення строку, тоді особа, яка пропустила строк, зазвичай втрачає право вчинити відповідну процесуальну дію.

Процесуальні дії вчинені поза межами процесуального строку, що встановлений для суду, мають таке саме юридичне значення, що й дії, вчинені в межах цього строку. Саме по собі порушення судом процесуальних строків не тягне за собою скасування судового рішення у справі, але може бути підставою для постановлення судами вищої інстанції окремої ухвали, а також для дисциплінарної відповідальності судді у випадках порушення цих строків з його вини.

Розглянувши питання щодо поновлення чи продовження процесуального строку, суд постановляє ухвалу, якою задовольняє відповідне клопотання, і, як правило, тут же приймає рішення за наслідками відповідної процесуальної дії (*наприклад, відкриває провадження у справі за виправленою позовною заявою, хоч із пропусченням строку*) або ухвалу, якою відмовляє у поновленні чи продовженні процесуального строку і, зазвичай, застосовує негативні наслідки пропусчення цього строку, визначені КАСУ.

Ухвала про відмову у поновленні або продовженні процесуального строку може бути оскаржена у загальному порядку - за правилами розділу IV "Перегляд судових рішень" КАСУ.

Окремо можна оскаржити лише таку ухвалу, яка створює перешкоди для судового провадження у справі. Зокрема, якщо суд одночасно застосував негативні наслідки до особи у вигляді залишення позовної заяви чи скарги без розгляду. Або, *наприклад, якщо суд відмовив поновити строк для усунення недоліків позовної заяви чи скарги після того, як вони були повернуті.* В інших випадках заперечення проти ухвал про відмову у поновленні або продовженні процесуального строку необхідно включати до скарг на кінцеве рішення суду відповідної інстанції у справі.

Ухвала суду про поновлення або продовження процесуального строку окремо оскаржена бути не може.

Перебіг процесуального строку починається з наступного дня після відповідної календарної дати або настання події, з якою пов'язано його початок, незалежно від того, який день наступатиме після визначеної дати або настання події - робочий, вихідний, святковий чи інший неробочий день. Наприклад, якщо рішення суду першої інстанції було ухвалене 1 березня, то перебіг строку на подання заяви про апеляційне оскарження починається з 2 березня.

Визначення часу закінчення строку залежить від того, у яких часових одиницях його визначено - у роках, місяцях, днях, вказівкою на подію (див. частину другу статті 101 КАСУ).

Якщо перебіг строку визначено роками, то він закінчується у відповідні місяць і число останнього року цього строку. **Наприклад, особа дізналася про порушення свого права 1 березня.** Строк звернення з адміністративним позовом становить один рік. Його перебіг відповідно до частини першої коментованої статті розпочався 2 березня. Тоді строк на звернення з адміністративним позовом закінчиться у березні наступного року, 2 числа.

При цьому для визначення останнього моменту строку треба брати до уваги також правила частин третьої - десятої коментованої статті. **Наприклад, якби кінець цього строку мав би припасти на 29 лютого, але той рік не є високосним, тоді кінець строку припаде на 28 лютого (частина четверта), а якщо це неділя, - тоді на 1 березня (частина шоста коментованої статті) і так далі.**

Якщо перебіг строку визначено місяцями, то він закінчується у відповідне число останнього місяця цього строку. *Наприклад, рішення суд апеляційної інстанції проголошено 1 вересня. Строк касаційного оскарження становить один місяць. Його перебіг починається 2 вересня. Отже, касаційну скаргу можна подати до 2 жовтня.*

Якщо закінчення строку, що визначається місяцями, припадає на такий місяць, що відповідного числа не має, то строк закінчується в останній день цього місяця. Наприклад, *перебіг строку касаційного оскарження розпочався 31 жовтня, тоді він мав би закінчитися 31 листопада, але у листопаді такого дня нема, тому строк касаційного оскарження у цьому випадку закінчиться 30 листопада.*

При цьому для визначення останнього моменту строку треба брати до уваги також правила частин п'ятої - десятої коментованої статті. Наприклад, *якщо у попередньому прикладі 30 листопада виявиться неділею, тоді строк касаційного оскарження закінчиться 1 грудня (частина шоста коментованої статті) тощо.*

Якщо перебіг строку визначено днями, то він закінчується в останній день цього строку. Наприклад, *якщо постанову суду першої інстанції ухвалено 1 липня, то перебіг строк на подання заяви про апеляційне оскарження починається з 2 липня (включно). Строк на подання такої заяви становить десять днів, отже, він закінчиться 11 липня.*

Якщо строк визначений вказівкою на певний день, тоді він закінчується у цей день. Наприклад, *суд встановив строк для усунення недоліків позовної заяви до 31 червня. Таким чином, позивач може зробити це до 31 червня включно.*

При цьому для визначення останнього моменту строку треба брати до уваги також правила частин шостої - десятої коментованої статті. Так, *наприклад, якщо строк на подання заяви про апеляційне оскарження закінчується 11 липня, а це субота, тоді таку заяву можна подати навіть 13 липня у понеділок.*

Якщо закінчення строку пов'язане з певною подією, що повинна неминуче настати, то він закінчується наступного дня за настанням цієї події. Наприклад, **якщо провадження у справі було зупинено до одержання результатів судової експертизи, то строк зупинення закінчується наступного дня після того, як суд одержить висновок експерта. Тобто суд повинен поновити провадження саме у цей день.**

При цьому для визначення останнього моменту строку треба брати до уваги також правила частин шостої - десятої коментованої статті. Так, наприклад, **якщо висновок експерта надійшов у п'ятницю, то суд повинен поновити провадження у справі не пізніше понеділка.**

Потрібно мати на увазі, що таке правило додатне не для всіх процесуальних правовідносин. Як виняток можна навести такий приклад. **Якщо суд відстрочив оплату судових витрат до ухвалення судового рішення у справі, то це не означає, що судові витрати повинні бути оплачені включно до наступного дня за днем ухвалення рішення.** Тому якщо на момент ухвалення судового рішення у справі у суду немає відомостей про оплату відстрочених судових витрат, то він цим же судовим рішенням розподіляє судові витрати між сторонами відповідно частини другої статті 88 КАСУ.

Правило про неробочий день є загальним і стосується усіх строків. Воно пов'язане із графіком роботи суду, а отже реальному можливості вчинити певні процесуальні дії в суді. Для визначення вихідних, святкових та неробочих днів необхідно звертатися до положень КЗпПУ.

Стаття 67 КЗпПУ передбачає два вихідні дні на тиждень при п'ятиденному робочому тижні або один вихідний день на тиждень при шестиденному робочому тижні, при цьому загальним вихідним визначено неділю. Суди працюють у режимі п'ятиденного робочого тижня, а тому вихідними днями вважаються субота та неділя.

Відповідно до ст. 73 Кодексу законів про працю в Україні встановлено такі святкові дні:

1 січня - Новий рік

7 січня - Різдво Христове

8 березня - Міжнародний жіночий день

1 і 2 травня - День міжнародної солідарності
трудящих

9 травня - День перемоги над нацизмом у Другій
світовій війні (День перемоги)

28 червня - День Конституції України

24 серпня - День незалежності України

14 жовтня - День захисника України.

Робота також не провадиться в дні релігійних свят:

7 січня - Різдво Христове

один день (неділя) - Пасха (Великдень)

один день (неділя) - Трійця.

При обчисленні процесуальних строків слід мати на увазі, що під час перебігу строків вони є неперервними від дня початку і до його закінчення, незалежно від наявності вихідних, святкових або інших неробочих днів.

Однак передбачено виняток: зупинення провадження в адміністративній справі зупиняє перебіг усіх процесуальних строків у цій адміністративній справі (звісно, крім перебігу самого строку зупинення та перебігу строків, пов'язаних із оскарженням ухвали про зупинення провадження). Перебіг процесуальних строків продовжується з дня поновлення провадження.